

Matematyka dla Ciekawych Świata XV — lista 5

Decybele i pochodna oraz powtórzenie o grupach

Daniel Laskowski, Maria Gokieli

13 maja 2024

1 Powtórzenie z wykładu

Na wykładzie zdefiniowaliśmy logarytm przy podstawie $a \in (0, 1) \cup (1, +\infty)$ jako funkcję $\log_a : (0, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}$ taką, że:

$$\log_a b = c \Leftrightarrow a^c = b.$$

Zdefiniowaliśmy również pojęcie pochodnej z funkcji f w punkcie x_0 , jako:

$$f'(x_0) := \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h}.$$

W praktyce pochodna w punkcie x_0 odpowiada współczynnikowi kierunkowemu stycznej do wykresu funkcji f w punkcie x_0 .

2 Zadania: logarytmy

1. Oblicz:

a) $\log_2 8$	e) $\log_2 \sqrt{2}$
b) $\log_3 9$	f) $\log_3 \sqrt{27}$
c) $\log_4 \frac{1}{4}$	g) $\log_7 \frac{\sqrt{7}}{7}$
d) $\log_5 625$	h) $\log_{2024} 1$

2. Udowodnij, że $\log_a b + \log_a c = \log_a (bc)$.

3. Udowodnij, że $\log_a (b^n) = n \log_a b$.

4. Udowodnij, że $\log_a b = \frac{\log_c b}{\log_c a}$.

5. Poziom natężenia dźwięku w decybelach opisuje wzór:

$$L = 10 \log_{10} \left(\frac{I}{I_0} \right),$$

gdzie I to natężenie dźwięku, a I_0 jest stałą, wynoszącą $10^{-12} \frac{W}{m^2}$. Powiemy, że dźwięk o natężeniu I_1 jest dwa razy głośniejszy o dźwięku o natężeniu I_2 , gdy $\frac{I_1}{I_2} = 2$. O ile decybeli różni się poziom natężenia tych dwóch dźwięków?

6. Poziom natężenia dźwięku zwykłej rozmowy wynosi około 60 dB. Progiem bólu nazywamy poziom natężenia dźwięku, wywołujący odczuwanie bólu ucha i jest to dźwięk milion razy głośniejszy niż rozmowa. Ile decybeli wynosi próg bólu? (Patrz zadanie poprzednie).

7. Oblicz:

- $2 \log_7 49 - \log_7 \frac{1}{7}$
- $\log_3 273 + \log_3 1,75$
- $\log_3 14 \cdot \log_{14} 21 \cdot \log_{21} 81$
- $\log_8 32$

3 Zadania: pochodna

8. Wybierz jakąś funkcję f i punkt x_0 . Wykonaj rysunek ilustrujący definicję $f'(x_0)$. Powtórz to dla innej funkcji i innego punktu x_0 . Na podstawie rysunku, powiąż słowa "pochodna", "styczna", "sieczna".

9. Na podstawie definicji pochodnej w punkcie, wykonaj rysunek ilustrujący fakt, że

- jeśli f jest rosnąca (malejąca) w otoczeniu punktu x_0 , to $f'(x_0) > 0$ ($f'(x_0) < 0$),
- jeśli f ma maksimum lub minimum lokalne w punkcie x_0 , to $f'(x_0) = 0$,
- jeśli $f'(x_0) = 0$, to f może, ale nie musi mieć maksimum ani minimum lokalnego w punkcie x_0 .

10. Oblicz z definicji pochodną funkcji f w punkcie x_0 , gdy:

- a) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = 3x, x_0 = 3$
- b) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = x^2, x_0 = 7$
- c) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = 2x^3, x_0 = -1$
- d) $f : \mathbb{R} \setminus \{0\} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = \frac{1}{x}, x_0 = -2$
- e) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = x^2 + 1, x_0 = -2$
- f) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = x^2 - 2x, x_0 = 3$
- g) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = x^3 + 3x, x_0 = 4$
- h) $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = x^4 + 3x^3 - 2x^2 + x, x_0 = -5$

4 Zadania: grupy cd.

Uwaga: izometrie to przekształcenia nie zmieniające odległości. Można ogólnie pokazać, że – poza przekształceniem tożsamościowym, tzn. nie zmieniającym nic – na płaszczyźnie są to obroty, symetrie i przesunięcia (zwane też translacjami; z kolei fizycy czasem symetriasami nazywają wszystkie izometrie).

Pomiędzy izometriami możemy wprowadzić działanie złożenia: $q \circ p$ oznacza, że najpierw działa przekształcenie p a potem (!!!) q . Np. $q \circ p(M) = q(p(M))$, gdzie M jest jakimś punktem płaszczyzny; to znaczy, że najpierw przekształcamy M izometrią p (np. obracamy go o 13 stopni), a później otrzymany w wyniku tego przekształcenia punkt przekształcamy jeszcze izometrią q (np. odbijamy względem pewnej ustalonej osi).

11. Rozważamy odcinek $\overline{AB}$ oraz wszystkie izometrie na płaszczyźnie (lub prostej), które przekształcają ten odcinek w niego samego.

- a) Ile elementów ma nasz zbiór izometrii w tym przypadku?
- b) Uzasadnij, że zbiór ten razem z działaniem złożenia jest grupą.

12. Rozważamy trójkąt równoboczny ABC oraz wszystkie izometrie na płaszczyźnie, które przekształcają ten trójkąt w niego samego. Pomiędzy tymi izometriami wprowadzamy działanie złożenia: $q \circ p$ oznacza, że najpierw działa przekształcenie p a potem (!) q .

- a) Ile elementów ma nasz zbiór izometrii w tym przypadku? Wprowadź oznaczenie dla każdego z nich.
- b) Uzasadnij, że zbiór ten razem z działaniem złożenia jest grupą.
- c) Stwórz tabelkę działania złożenia w tej grupie. (Umówmy się np., że jako pierwsze działa prze-

kształcenie w wierszu, jako drugie w kolumnie).

- d) Czy można wyróżnić wśród tych izometrii mniejszy podzbiór, który z tym samym działaniem także stworzy grupę? (Czyli *podgrupę*).

13. Powtórz poprzednie zadanie dla kwadratu $ABCD$.

5 Praca domowa

5.1 Zadania za 1 punkt

14. Zwykła rozmowa ma poziom 60 dB, a szept to rozmowa o poziomie do 30 dB. Szelest liści ma poziom 20 dB. Ile razy cichszy jest szept i szelest od zwykłej rozmowy (ile razy mniejsze ma natężenie)?

15. W klasie 2B poziom hałasu w czasie lekcji matematyki wynosi 80 dB, pralka *Szalowa* ma w czasie wirowania poziom hałasu 75 dB, pralka *Super Szalowa* – 65 dB. Ile razy głośniejsza jest pralka *Szalowa* od *Super Szalowej*, ile razy głośniejsza jest klasa 2B?

5.2 Zadania za 2 punkty

16. Natężenie dźwięku wzrosło tysiąc razy. Jak zmienił się poziom natężenia?

17. Wykonaj ilustrację pochodnej funkcji $f(x) = 3x$ w dowolnie wybranych dwóch punktach. Co możemy powiedzieć o tej pochodnej? A jeśli 3 zastąpimy dowolnie wybraną liczbą a ?

18. Oblicz z definicji pochodną funkcji $f(x) = 3x$ dla $x_0 = 0$ i $x_0 = 1$. Co będzie, jeśli wybierzemy inne x_0 ?

5.3 Zadania za 3 punkty

19. Udowodnij, że $\log_a b - \log_a c = \log_a \left(\frac{b}{c}\right)$.

20. Udowodnij, że $\log_{a^n} b = \frac{1}{n} \log_a b$.

21. Wyznacz z definicji (!) pochodną funkcji $f(x) = x^3 - 3x^2 + 7x$ w punkcie $x_0 = 3$.

22. Rozważamy zbiór permutacji zbioru $\{1, 2, 3\}$. (Permutacja to dowolne "przemieszanie" tych liczb, np. $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 3 \end{pmatrix}$) — gdzie na górze jest początkowy układ, na dole "przemieszany"). Wyposażamy nasz zbiór w działanie złożenia. Wskaż element neutralny działania. Wykaż, że jest to grupa.